

УДК 37.0:371.11:005.591.6(410)

НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ

Ольга Шаповалова

У статті представлено аналіз реформ у галузі управління середньою освітою Великої Британії у другій половині ХХ століття, схарактеризовано й конкретизовано дії централізаційно-децентралізаційних механізмів управління, визначено їх роль у підвищенні якості освіти.

Ключові слова: управління освітою, напрями реформування, централізаційно-децентралізаційні механізми, функції керівних кадрів.

Кардинальні зміни у галузі освіти, зумовлені глобалізацією й інтернаціоналізацією, передбачають необхідність розроблення нових механізмів удосконалення освіти, передусім підвищення якості освітніх послуг, які забезпечуються модернізацією системи управління. Провідні цілі і завдання розвитку освіти та основні напрями модернізації управління освітою визначені прийнятими в Україні законами і програмами: Законом України «Про загальну середню освіту» [3, с. 286]. «Національною доктриною розвитку освіти», «Державним стандартом базової повної середньої освіти», Наказом Міністерства освіти і науки України «Про затвердження Порядку здійснення державного контролю за діяльністю навчальних закладів», «Національною стратегією розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки».

Розроблення й упровадження нових підходів до управління освітою України зумовлює необхідність вивчення і систематизації прогресивного досвіду реформування системи управління освітою, досягнутого розвиненими країнами, передусім, Великою Британією.

Аналіз актуальних досліджень засвідчив, що реформування управління середньою освітою Великої Британії є предметом наукового пошуку українських і російських науковців (С. Арутюнова, Н. Авшенок, А. Алексюк, І. Бабина, І. Булах, Г. Бутенко, Я. Болюбаш, В. Власова, Б. Вульфсон, В. Вазидевич, Н. Воскресенська, П. Віткіна, В. Грубінко, М. Гурій, А. Джуринський, В. Краєвський, В. Кремень, К. Камерон, О. Локшина, О. Лещинський, І. Ломпшер, І. Малицька, Е. Маркаряна, Н. Мороз, Л. Пуховська, А. Сбруєва, Р. Соїчук, Н. Селезньова, Г. Хімичева, В. Шинкарук та ін.).

Проте окреслене питання потребує подальшого вивчення і систематизації в контексті з'ясування основних напрямів і характеру реформ.

Мета статті – здійснити аналіз сучасних реформ у галузі управління середньою освітою Великої Британії, схарактеризувати й конкретизувати дії централізаційно-децентралізаційних механізмів управління, визначити їх роль у підвищенні якості освіти.

У Великій Британії відбувається поєднання і збалансування

централізаційно-децентралізаційних механізмів управління освітою. Для британської моделі управління освітою характерним є принцип територіальних відмінностей, що пояснюється специфікою територіального устрою країни [2, с. 561]. Підкреслимо тенденцію до посилення централізаційно-децентралізаційних проявів і активізації реформаційних процесів в управлінні освітою Великої Британії [1, с. 275].

Аналіз сучасних реформ управління середньою освітою дозволяє характеризувати і конкретизувати подібні прояви.

Процес модернізації управління освітою у Великій Британії активізувався з 1944 р. і був пов'язаний з упровадженням низки нововведень щодо взаємодії центральних і місцевих органів управління. Ці зміни були результатом прийняття того ж року «Закону про освіту», в якому було закладено загальні принципи управління шкільною освітою країни. Усі наступні закони у галузі управління освітою якісно не змінили існуючу систему управління, їх уведення лише регламентувало функції й обов'язки керівних органів, характер їх владних повноважень.

У Великій Британії керівним органом управління освітою на національному рівні є Міністерство освіти (Department for Education and Skills, DfES). Його очолює міністр освіти, який призначається її Величністю Королевою Великобританії. Міністерство освіти є відповідальним за упровадження національної політики у галузі середньої освіти, здійснює керівництво діяльністю існуючих освітніх установ країни.

Місцеві органи управління освітою (Local Education Authorities, LEA) підзвітні Міністерству освіти й виконують покладені Міністерством повноваження. Головним завданням управління освітою на місцевому рівні є реалізація національної освітньої політики з урахуванням регіональних особливостей.

Значну роль у здійсненні управлінських функцій у країні відіграють органи локальної влади. Законом про освіту (1944) визначено необхідність підтримки і розвитку інституту менеджерів або членів шкільних рад (governors or managers). Згідно із Законом, встановлено склад таких рад (governing bodies) для різних типів шкіл, порядок їх функціонування, визначено роль місцевої влади в організації шкільних рад. Законом встановлено пропорційне співвідношення представництва місцевих органів управління у складі шкільних рад. Чітка регламентація функціональних обов'язків шкільних рад та їх членів у Законі про освіту (1944) відсутня.

Традиційно місцеві органи управління освітою країни мають широкі повноваження. Децентралізаційні прояви управління освітою відображено у широкій компетенції місцевих органів щодо розвитку шкільної мережі, укомплектування шкіл педагогічним персоналом, розподілу субсидій, відповідальності за зміст і якість навчання, контролю за навчальними планами і програмами, які впроваджуються у школах. В умовах автономності, шкільна адміністрація та вчителі проявляють високу ініціативність у розробленні навчальних планів і програм, прийнятті ефективних рішень щодо організації навчального процесу. Проте низька якість освіти, яка існує за таких умов,

спричинила різку критику децентралізаційних проявів в управлінні освітою. Як наслідок, із кінця 70-х років ХХ ст. стала посилюватися тенденція до централізації управління освітою, зростає роль центральних органів управління освітою у забезпеченні її якості. Про посилення централізаційних проявів управління освітою Великої Британії свідчить і уведення Національних освітніх стандартів (1988).

Ці процеси супроводжувались активізацією ролі місцевих і локальних органів управління. Так, після набрання чинності «Закону про освіту» (1988), відповідальність місцевих органів управління переходить до шкільних рад, які є добровільними громадськими об'єднаннями та покликані сприяти шкільній адміністрації у розв'язанні управлінських проблем [3, с. 286]. «Законом про освіту» (1988) було введено правила діяльності шкільних рад: вибори голови ради мали здійснюватися щорічно, введено обмеження щодо членства у радах.

На початку 80-х років ХХ ст. було здійснено спроби реструктуризації керівних органів шкіл. «Законом про освіту» (1988) започатковано включення до складу шкільних рад батьків і вчителів на виборчій основі. Директор за власним бажанням міг бути членом ради, склад інших членів ради залежав від місцевих органів управління. Закон зобов'язав школи надавати батькам необхідну інформацію щодо навчальних планів, специфіки організації діяльності школи, дисципліни, успішності та ін. [5, с. 275].

Згідно із стандартоорієнтованими реформами, місцеві органи управління освітою стали підзвітні Міністерству освіти у питаннях фінансування. Закон (1988) посилив управлінську автономію, передусім школи отримали право прямого державного фінансування і незалежність від місцевих органів управління освітою у розподілі коштів. Таким чином, було зроблено спроби щодо встановлення партнерства місцевих і локальних органів управління освітою [7, с. 180].

Відповідно до положень Закону про освіту (1988) було створено Відділ освітніх стандартів (Office for Standards in Education (Ofsted)), до складу якого увійшли незалежні інспектори, відповідальні за перевірку й інспектування діяльності шкіл. Розвитку системи зворотного зв'язку в управлінні школою сприяло введення інспектування шкіл та збору інформації про результати їхньої діяльності. Діяльність Відділу отримала значний резонанс, оскільки оприлюднення результатів інспектування дало змогу виявити недоліки в діяльності окремих шкіл, активізувати прагнення педагогічних колективів до підвищення ефективності шкіл [6, с. 178].

У 1992 р. було введено посаду головного інспектора і розроблено рекомендації з організації шкільного інспектування Ofsted (Відділ стандартизації в освіті). У зв'язку з цим було прийняте рішення про обов'язкове інспектування початкових і середніх шкіл з метою виявлення навчальних закладів, які не відповідають вимогам, розробленими Ofsted. Специфіка взаємодії між інспекціями управління, пов'язаними із стандартами і шкільними органами управління, полягала у використанні єдиних стандартів інспектування, що дало можливість підвищити об'єктивність в оцінюванні ефективності діяльності шкіл. Згідно із законодавчим актом 1998 р.,

автономність управління освітою на локальному рівні значно посилилась.

Як бачимо, прагнення удосконалення освіти і підвищення її якості зумовили необхідність реформування системи управління освітою у Великій Британії. Аналіз реформ другої половини ХХ століття дав підстави встановити тенденцію до упровадження централізаційно-децентралізаційних механізмів управління, які посідають пріоритетні позиції у забезпеченні якості освіти.

Список використаних джерел:

1. Мойсеюк Н. Є. Педагогіка : навчальний посібник / Н. Є. Мойсеюк. – 4-е вид., доповн. – К. : Либідь, 2003. – 615 с.
2. Закон України «Про загальну середню освіту» // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 28. – С. 558–561.
3. Степанов С. Власть советов по-английски / Степанов С.: Управление школой: Еженедельная методическая газета для школ администрации издательского дома «Первое сентября». – 2006. – № 6. – С. 286–390.
4. Беркалиев Т. Н. Развитие образования : опыт реформ и оценки прогресса школы / Т. Н. Беркалиев, Е. С. Заур-Бек, А. П. Тряпицына. – М. : КО – РО, 2007. – С. 144.
5. Chitty C. State schools: New Labour and the Conservative legacy / C. Chitty and J. Dunford (eds). – London : Woburn Press, 1999. – 275 p.
6. Education Reform Act, 1988 [Electronic resource]. – URL : http://www.opsi.gov.uk/ACTS/acts1988/ukpga_19880040_en_1.
7. NCE (National Commission on Education) Learning to succeed: report of the Paul Hamlyn Foundation. – London : Heinemann, 1993. – 180 p.